

Árkosi Benedek korfestő elmélkedései és hazafias imái 1660-ban.

(Második közlemény.)

Az alábbiakban még Árkosi két nagyérdekű könyörgését mutatjuk be, melyek az 1660 körüli erdélyi társadalom s politikai és közállapotok feltűnő mély süllyedését szomorúan ecsetelik.

II.

Foglyokért való imátság.

Menynek, Földnek, Tengernek és minden azokban lévő állatoknak Teremtője, mi Urunk Jésus Christusnak dütsősséges Attya és Istene! ki a te népedet sok képpen sanyargatod, hogy a te irgalmasságodból és szeretetedből ki ne rekedjenek. Kelj fel, Uram, a te nyomorult népeidnek pusztulásokért, és a szegényeknek fohászzkodásokért; könyörülj minden foglyokon, kik a te nevedet segítségül híjják. Légy irgalmas minden ő bűnöknek; ne veszed el őket, az ő hamisságokkal edgyütt, hanem adj és engedj poenentiára való üdőt és alkalmatosságot ő nékiek, hogy minden ő bűnökből te hozzád megtérjenek és minden sanyarúságokból megszabadulván, szentségben és igazságban szolgálják Isteni méltóságos nagy nevedet.

Kiváltképpen, oh irgalmas Isten, hallgasd meg sirásokat és óhajtásokat a te szent fiadnak drágalátos vérével szereztetett keresztényidnek, kik e világi kegyetleneknek rabságokban estenek és sokféle nyomorúságokat szenvednek. Hallgasd meg, Uram, kiáltásokat, miképpen meghallgattad az Aegyptumi szolgálatban nyomorgó népedet és kegyelmesen megszabadítád őket. Mostanis azon isten vagy te, veled lakik az irgalmasság, és nem rövidült meg a te hatalmas karod. Imé bėjöttek, Uram, az idegenek a te örökségben, és megferteztették a te gyülekezetet, melly a te nevedről neveztetik. A te szolgálidnak holt testeket vetették eledeül az Égi madaroknak, és a kiket kegyelmedben befogadtál vala, azoknak testeket a kegyetlen vadaknak. Kiontották az ő véreket, mint a vizet, és nem volt, ki eltemetné őket. Elvitték keserű rabságra a te szegényidet és terhes iga alá vetették a

te választott népedet. Légy segítséggel azért a te megromlott foglyaidnak mi szabadító Istenünk, ne mondják a kegyetlen népek: *hol vagyon az ő Istenek?* Mennyen bé elődben az foglyoknak fohászokadások és a te hatalmasságodnak nagysága által tarts meg azokat, a kik halálra rendeltettek.

Te vagy, Uram, az erő, mely a tengert megszáraztotta, hogy a megszabadultak általmehessenek rajta. Kelj fel, Uram, öltözd fel az erőt mostan is mint régen; *ne haggyad a fenevadoknak torkában görliczédnek lelkét.* A te árváidnak gyülekezetekről ne feletkezzél el; tekints kegyelmesen a te szövetségednek megtartóira és ments meg őket az hűtötleneknek nyomorgatásától. Kelj fel, Uram, és forgassad a te ügyedet, emlékezzél meg a te gyalázatodról, mellyel téged minden napon illetnek a te ellenségid. Szánd meg, Uram, a te elveszett népedet; adj vigasztalást az ő szomorúságokban, hogy a te nevedért a reájok bocsáttatott csapást békével szenvedjék. Ne engedjed kialunni benne a te szent isméretedet és félelmedet, hogy se nyavalyák, se szükségek, *se az hűtötleneknek adományjok és csalogatások, se az ördögnek álnoksága nékiek ne árthasson.* A te esudálatos erőddel és bölcseségeddel mutass utat nékiek a megszabadulásra, oldozd meg köteleket és mindenható erőd által szabadíts meg őket, hogy megmenekedvén, nagy vígan ditsírhessék szent nevedet és megismérjék minden népek, hogy gondviselő és szabadító Istenek vagy a tégedet szeretőknek. Szerelmes fiadnak nevében hallgass meg! Amen.

III.

Fegyver ellen való könyörgés.

Seregeknek Ura Istene, mi Urunk Jézus Krisztusnak dűcsőséges szent Attya, ki teremtetted a mennyet és földet az te nagy hatalmaddal és kiterjesztett karoddal és nincsen semmi te előtted elrejtvén. Ki irgalmasságot cselekszel ezer iziglen a tégedet szeretőkkel; és az Atyáknak álnokságokat az ő fioknak kebelökben kiöntöd ő utánnok. Te vagy a nagy Isten seregeknek Ura; a te neved nagy tanácsú és nagy cselekedetű, mert a te szemeid nyitván vadnak az Adám fiainak minden útaira, hogy megfizess kinek-kinek az ő útok szerént és az ő cselekedeteknek gyümölese szerént. Ki miképpen az Izraélt az Aegyptumnak földéből, azonképpen a mi atyáinkat is kihoztad az ő sovány földökből és a síros földön őket letelepítvén, feltámasztottad az ő szívekben a te mennyei szent igasságodnak fényes csillagát, törvényeddel megékesítetted és az örök életnek tudományával tápláltad és legettetted őket mi velünk egyetemben.

Mi peniglen, oh nagy és rettenetes Isten! te ellened vétkeztünk és a mi Atyáinkkal együtt álnokságot és hamisságot

cselekedtünk és a te sz. fiad által előnkben adatott szentségre és békességre vezérlő törvényedtől messze távoztunk. A mi nemzetünk és az egész keresztenség által hágtá, Uram, az te törvényedet és minnyájan elhajlottunk tőled, hogy ne hallanók a te szódat, és nem kerestük, Uram, az te orczádat, hogy megtérnénk a mi hamisságainkból és figyelmeznénk az te igazságodra. *Ez okáért, Uram, az mi földünk szintén elpusztított az ellenség által, városink tüzzel megégettettek, tartományinkat szemünk láttára megemésztették az idegenek: sőt ha te, Seregeknek Ura, magot nem hattál volna minékünk, mint Sodoma olyanok löttünk volna, és hasonlók volnánk Gomorhához.*

Mind ezekkel is nem fordult el, Uram, mi róllunk az te haragod; hanem mégis kinyujtva a te kezed mi ellenünk; mert az nép is meg nem tért az ő megverőjéhez és az Seregek Urát nem keresték meg. Azért Uram, *sok népek támottanak fel mi ellenünk, összegyűltenek a földnek királyi és a fejedelmek tanácsot tartottanak az te néped ellen.** Igen megsokasottanak a mi ellenségink; sokan mondgyák a mi lelkünknek: nincsen szabadulásunk az Úrtól. De te, könnyörülő Isten, kihez minden nyavalyáinkban felkiáltván, segítséget tanálunk, ki mindenkor az erőtléneknek erőssége voltál, a szükölködőknek gyámola, nyomorúságában oltalma, szomorúságában vigasztalója; mikor a kegyetleneknek indulatjok hasonló volna a köfalrontó árvizhez, erőssége és gyámola voltál. Mostan is Uram, a mi nyomorúságainknak mélységéből emeljük fel te hozzád a mi szemeinket; hallgass meg minket sz. fiadnak nevében! Mutasd meg a te csudálatos irgalmasságodat, fogadj minket szárnyaidnak árnyékában az hütötlének előtt, kik minket háborgatnak és ellenségink előtt, kik életünket halálra környül vötték. Uram, a te szerelmedért, mellyel szerettél minket a te sz. Fiadban, távozzék el a te haragod és búsulásod az te népedtől és ne adjad a te kevés számú hiveidet gyalázatra mindeneknek, kik mi körülünk lakoznak. Ne büntess, Uram, a mi bűneinknek érdeme szerint felindult rettenetes haragodban, hanem az te Atyai kegyes indulatod szerint fogadj minket oltalmodnak hajlékában minden veszély ellen, hogy látván az te népedhez való jó voltodat, nagy lelki buzgósággal és örömmel ditsírhessünk tégedet. Te monddtad, Uram, minden hiveidnek, hogy ha az te rendelésidet megszegik és az te poroncsolatidat meg nem őrizik, meglátogatod vesszővel az ő bűnököt; de el nem vészed azoktól irgalmasságodat és az te igaz mondásodat el nem változtatod. Elvettétél, Uram Isten, minket és megrontottál, a mi hamisságink miatt, kemény dolgokat mutattál az te népednek és keserűségnek borával itattál minket. Gyógyíts meg, Uram, a te

* Itt a lengyel unitáriusok üldözését is érti. A száműzöttek egy része éppen ekkor telepedett le Erdélybe.

megrömlött hiveidnek sebeit, és a te jobb kezeddal szabadíts meg minket.

Noha pedig megszoktad kegyelmes Atyánk, *azokat gyalázní, kik a te népedet rontják és nyomorgatják,** megrontod a sattszoltatókat; mindazonáltal csak azt kívánjuk, Uram, hogy szabadíts meg minket az ő nyomorgatásoktól, kik hasonlók a prélát szomjuhozó oroszánokhoz. Te magad ostorozz inkább kegyes Atyánk, minket és ne adjad a mi lelkünket vérünk szomjuhozó ellenségünknek kezében. Tiéd, Uram, az erő, mely a tengert megszáraztotta s a mélységes örvényeknek vizeit úttá változtatta, hogy a megszabadultak általmehetnének. Te szégyenítetted meg az kevély és ellenek káromkodó Senacheribet; te cselekedtél eleitől fogván minden csudálatos dolgokat: nem rövidült meg Uram, az te karod, hogy most is meg ne szabadíthatnál minket. Szabadíts meg azért minket az ő kezökből, hogy e földnek minden országi ismérjék meg, hogy csak te vagy egyedül az Ur. Legyen nyilván mindeneknél, hogy nem emberi erő, hanem az te hatalmad szabadít meg minket minden veszedelemből.

Építs meg, Uram, az elpusztult Sionnak falát, hogy a te népednek szegényi ahoz folyamodjanak. Töröld el a könnyhullatást a mi orezáinkról és vedd el az te népednek gyalázatját. *Emeld fel minden nemzetségek közt az te zászlódat, hadd gyűljenek oda minden keserűségben élepedett foglyaid!* Oh igazságban gyönyörködő Isten! lágyíts meg a te sok látogatásiddal a mi kemény szíveinket; taníts meg a te ítéletiddel a vakmerő bűnösöket, had térjenek meg te hozzád az ő bűnökből. Taníts meg minket az te szent törvényidnek és a békességnek útára és e sok háborúságokban vigasztalj meg, Uram, kérünk, a lelki Sionnak igaz lakóit; építs meg a te népednek pusztaságát és ígreted szerint tedd olyanokká annak kietlen helyeit, mint az gyönyörűségnek kertit, hogy abban találtassék öröm, hálaadás és ditsiretnek szavai. Jöjjön ki, Uram, a törvény te tölled és jelents meg az te ítéletedet minden népeknek világoztásokra; közelítsen mindenekhez az igaz Idvezítő, a te sz. Fiad, hogy minden helyeken lakozó népeid megismérjenek tégedet és a te karodban vessék az ő reménségeket. Mi nekünk pedig adj bátorságot és tökéletességet, hogy semmit ne féljünk az kegyetlenektől. Ne bocsáss, Uram, erőnk felett való rongálást és nyomorúságot a te hiveidre, hanem hamar látogass meg, Uram, minket a te kegyes szabadításoddal, hogy mi is meglátván a te jóvóltodat az élőknék földében, fiúról-fiúra, nemzetségről nemzetségre: áldjunk és felmagasztaljunk tégedet. Sz. Fiadnak nevében kérünk hallgass meg! Amen.

*

* Itt alighanem II. Rákóczi Györgyre gondol, ki 1660 tavaszán esett el Kolozsvár mellett, a fenesi csatatéren.

Érdemesnek tartottuk megismertetni olvasóinkkal e rég elhunyt jeles tudósnak legérdekesebb munkáját, mely a mostoha sajtóviszonyok következtében máig csak kéziratban maradtatott fenn. 1660-ban írta ezeket Árkosi Uzonink szeriut. (Historia Unitar. II. 222.) 1661-ben már maga az író is elhagyta hitfeleit. Elköltözött sok társával együtt az akkor Kolozsvárt „duló kórvészben“. Mint Székely Sándor az unitár. egyház történetében írja: csudának tartották összes kortársai a korán elhunytat nagy tudományáért. Feltűnt éles elméje ifjú korában még a művelt külföldön is. Örömmel említjük, hogy dr. Veress Endre, a magyar tudós akadémia tudós megbizottja, Árkosi Benedeknek sok érdekes emlékére akadt a mult évben a paduai egyetemen. Megtalált leveleit az akadémia fogja kiadni. S mi szivünkéből örvendezhetünk annak, hogy a régmult, mostoha idők eltemett nagy halottjai ime, még évszázak mulva is, föltámadnak sirjokból, hogy a megérdemlett örök becsülésben itt e földön is halhatatlan érdemök szerint részesüljenek.

KANYARÓ F.

Egyháztörténelmi adatok.

CLIX.

Tanuvallatás arról, hogy Atyhán, Pálfalván és Korondon a megnevezett személyek milyen vallásuak ?

Korond, 1625. július 24.

Szolgálatunkat írjuk kgdnek, mint minekünk becsületes urunknak s vice királybiránknak. Az úr Istentől minden jó szerenését és boldog hosszú életet kívánunk kgdnek uram megadatni. Hozá minekünk *Korond* megyéjében lakó *Killyéni Márton*, ki most korondi praedikátor, az kgd czéduláját, melyben kgd parancsol minekünk, hogy valakiket mi előnkbe hina ez feljül megirt Márton pap, azokat mi megvallatnók. Azért mi engedvén az kgd parancsolatjának, elmenénk oda az helyre, úgy mint az korondi *Ravasz* György házához, in anno 1625. die 24. Julii; azért mi azoknak vallásokat bevettük, mely valóknak vallások ezképpen következnek.

*Atyha.*¹

Fülöp György, atyhai sóvágó, annorum 75, juratus, et examinatus, fatetur hoc modo: Én tőlem azt kérdezték ott, hogy melyik hiten vagyok s melyik vallást tartom, az *Dávid Ferencz* vallásán vagyok-e, az vagy pápista valláson. Én arra azt felelém, hogy én az pápás vallást tartom.

Fodor János, nemes ember, atyhai. A. 50; jur. et ex. fat. h. m.² sicut primus testis.

Kerestély János, atyhai, nemes ember; 40; jur. et ex. fat. h. m., sicut primus testis.

Török Pál, nemes ember; A. 30; jur. et ex. fat. h. m., sicut primus testis.

Barabás Ferencz, atyhai, sóvágó; A. 52; jur. et ex. fat. h. m., sicut primus testis.

Nagy György, szabad székely; A. 32; jur. et ex. fat. h. m., sicut primus testis.

¹ Az eredetiben ennek a falúnak neve a leíró tévedéséből kimaradott.

² Rövidség kedvéért ezeket a szokott kifejezéseket ezután így fogom adni.